Werkinstructie: Knaagdierenbeheersing (IPM)

Inleiding

Deze werkinstructie beschrijft de werkwijze voor knaagdierenbeheersers bij het uitvoeren van knaagdierenbeheersing. Het doel is om een eenduidige, effectieve en verantwoorde aanpak te waarborgen bij het voorkomen en beheersen van knaagdierenoverlast.

De werkinstructie is gebaseerd op het **Handboek Knaagdierenbeheersing versie 4.0 (januari 2026)** en volgt de principes van geïntegreerde plaagdierbeheersing (IPM), waarbij de nadruk ligt op preventie, monitoring en het zorgvuldig toepassen van beheersmaatregelen.

Algemeen

- Iedereen dient zich te houden aan de geldende voorschriften en instructies, o.a. op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu. Vanzelfsprekend gebruik je ook je gezonde verstand.
- Overleg vragen en/of opmerkingen met je aanspreekpunt van de vestiging. Kaart problemen of suggesties ook aan in het tweewekelijks werkoverleg. Ook bij de jaarlijkse bijeenkomst is er de mogelijkheid om zaken te bespreken.
- Bijzonderheden, zoals afwijkende omstandigheden, onveilige werksituaties en (bijna-) ongevallen, moeten gemeld worden bij de opdrachtgever en de Flexconsultant of de KAM coördinator.
- Het is verboden tijdens je werk onder invloed van alcohol of drugs te verkeren.
- Iedereen is verplicht een geldig identiteitsbewijs bij zich te hebben. Dit kan zijn een paspoort, identiteitsbewijs of rijbewijs.

Opleiding

Medewerkers binnen Abeos Agri die werken binnen de knaagdierenbeheersing beschikken over een geldig vakbekwaamheidsbewijs en volgen jaarlijks een BHV – training.

Persoonlijke veiligheid

Gebruik de voorgeschreven PBM’s.
Deze worden door Abeos Agri of, vanwege hygiëne, door de opdrachtgever verstrekt:

- Hand- en armbescherming.
- Stofmasker FFP2 of FFP3, eventueel een halfgelaatsmasker.
- Disposable overall.
- Veiligheidsschoeisel.

Algemene werkwijze plaagdierenbeheersing

Stappen:

1. Introductiegesprek met opdrachtgever (offerte met handtekening). Nieuwe klant BRI kaart laten invullen.
2. Aanleggen van een dossier.
3. Invullen van controlelijsten.
4. Uitvoering risico-inventarisatie.
5. Bepaling van strategie.
6. Opstellen van een plan van aanpak.
7. Uitvoeren van het plan van aanpak.
8. Evaluatie en aanpassing van het plan van aanpak.

1. Introductiegesprek met opdrachtgever

Het ondertekenen van het contract en invullen van de BRI kaart (graag zo volledig mogelijk).

2. Aanleggen van een dossier en invullen controlelijsten

- Medewerker knaagdierenbeheersing is verantwoordelijk voor de aanleg van het dossier binnen PestTrack.
- Via de applicatie PestTrack worden **alle** registraties digitaal bijgehouden.
- Registreer tenminste de volgende gegevens van de opdrachtgever: Bedrijfsnaam; naam contactpersoon; postadres; telefoon; e-mailadres; KvK-nummer indien het een bedrijf betreft; **bedrijfslocaties** indien het meerdere locaties betreft.
- Abeos Agri legt het dossier digitaal vast in PestTrack en geeft de **opdrachtgever toegang** tot haar dossier in PestTrack.

3. Invullen van controlelijsten:

- Redenen voor uitvoering werkzaamheden ter beheersing van ratten- en/of muizenpopulaties.
- De opdrachtgever tekent een opdrachtbevestiging waarin duidelijk is dat hij/zij kennis heeft genomen van de risico- inventarisatie, strategie, (bezoek-) frequentie, tarieven en dat de opdrachtgever **meewerkt** aan de afgesproken maatregelen.
- Geef toelichting op algemene werkwijze en wijs de opdrachtgever op het belang van de **samenwerking**.

4. Uitvoeren risico – inventarisatie

Aandachtspunten:

- Aard, omvang en bron van de ratten- en/of muizenpopulatie (indien aanwezig).
- Indien het een **noodsituatie** betreft: Geef duidelijk aan **waarom** er een verhoogd risico is voor **voedselveiligheid/ volksgezondheid, diergezondheid** en **openbaar belang** en **economische risico's** (zoals uitbreken brand).
- Risico's t.a.v. verdere uitbreiding en verplaatsing van de ratten- en/of muizenpopulatie.
- Stem **drempelwaarde** af met de **opdrachtgever.**
- Identificatie van mogelijke (preventieve) maatregelen ter voorkoming van verdere toename of verspreiding van de ratten- en/of muizenpopulatie.
- Locatie specifieke risico's die zijn verbonden aan het treffen van de maatregelen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen preventieve maatregelen, niet-chemische bestrijdingsmaatregelen en chemische bestrijdingsmaatregelen.

- Controleer bij ieder bezoek of de risico- inventarisatie nog up-to-date is.
- Wanneer de situatie is veranderd en de antwoorden van de RIE niet meer passend zijn, moet er een nieuwe RIE worden ingevuld, zet ook bij de notities waarom je een nieuwe RIE hebt ingevuld.

5. Bepaling van strategie

- IPM is het uitgangspunt, zie *afbeelding 1*.
- Geen ratten- en/of muizenpopulatie = monitoring.
- Geen ratten- en/of muizenpopulatie + dreiging ratten- en/of muizenpopulatie = monitoring + habitat-management.
- Wel ratten- en/of muizenpopulatie = monitoring + niet-chemische bestrijding (evt. i.c.m. habitat-management).
- Wel ratten- en/of muizenpopulatie + niet-chemische is niet effectief = monitoring + habitat-management + niet-chemische bestrijding + chemische bestrijding.
- Wel ratten- en/of muizenpopulatie + noodsituatie = monitoring + habitat- management + niet chemische bestrijding + chemische bestrijding.

Afbeelding 1

6. Opstellen Plan van aanpak

- Onderdelen:
  - Risico-inventarisatie.
  - Strategie.
  - Uitvoering van strategie.
  - Tijdschema (realistisch).
  - Plattegrond.
- Bij geen medewerking van opdrachtgever aan niet-chemische maatregelen, dan **geen** chemische bestrijding.
- **Akkoordverklaring** door opdrachtgever.
- Registratie in het dossier.
- Controleer bij ieder bezoek of het plan van aanpak nog up-to-date is.
- Als je andere strategie toepast, moet er een nieuw plan van aanpak gemaakt worden.

7. Dossiervorming PestTrack

Neem voordat je naar je bezoek gaat de voorgaande bezoekverslagen, het PVA en de notities door zodat je goed op de hoogte ben van de stand van zaken.
Geef duidelijk aan of je aan het monitoren bent, of er sprake is van habitat-management, niet-chemische bestrijding of chemische bestrijding.

Rodenticiden in het dossier vastleggen
Bij inzet van rodenticiden altijd goed beargumenteren **waarom** je deze inzet.
Bij directe inzet moet er sprake zijn van een **noodsituatie**. D.w.z. dat het een acute risico moet zijn voor de **volksgezondheid**, **voedselveiligheid**, **diergezondheid** of een hoog risico voor **openbaar belang** (bijvoorbeeld economisch of het milieu). Geef dit goed aan in het dossier bij het bezoekverslag, het PVA en de RIE (zet deze antwoorden op JA), geef ook aan **waarom** je dit vindt.

In de agrarische sector is er vaak sprake van een noodsituatie omdat knaagdieren een;
- *risico zijn voor de voedselveiligheid;*
- *risico zijn voor diergezondheid;*
- *een verhoogd risico hebben op (stal-) brand.*

Daarnaast hebben knaagdieren vaak toegang tot voedsel, dit kan niet worden weggehaald of afgeschermd omdat dit toegankelijk moet zijn voor het vee.

8. Uitvoeren plan van aanpak

A. Monitoring
- Fysieke inspecties gericht op onderstaande en leg dit ook vast in het dossier:
  - Uitwerpselen van ratten en/of muizen.
  - Poot- en staartafdrukken van ratten en/of muizen.
  - Knaagschade.
  - De opname van lokaas.
  - Kadavers van dieren.
  - Andere sporen van ratten- en/of muizenactiviteit.
- Bepaal frequentie voor inspectiebezoeken en legt dit vast in het dossier.
- Maak **geen** gebruik van chemisch lokaas of andere chemische bestrijdingsmaatregelen.
- Ruim kadavers van dode knaagdieren en keutels op in een afgesloten plastic zak en afvoeren via grijze afvalstroom.
- Het aantal klemmen en vallen moeten geregistreerd en inzichtelijk zijn in het dossier.
- Noteer in PestTrack per kist wat je aan het doen bent a.d.h.v. de juiste status

B. Habitat- management
- Preventieve maatregelen kunnen bestaan uit:
  - Bouwtechnische aanpassingen.
  - Aanpassingen in de groenvoorziening.
  - Reinigingsmaatregelen.
  - Voorlichting en advies.
  - Organisatorische maatregelen.

Registreer of de maatregelen/ adviezen zijn opgevolgd in PestTrack.

C. Niet chemische bestrijding

- Maatregelen kunnen bestaan uit:
  - mechanische klemmen en;
  - mechanische inloopvallen.
- Houd rekening met risico's verbonden aan de niet-chemische maatregelen.
- Tref voldoende maatregelen gericht op het behalen van snel resultaat, mits economisch aanvaardbaar.
- Beëindig maatregelen bij bereiken van beoogd resultaat of bij geen effect.
- Registreer de getroffen maatregelen in het inspectierapport.
- Noteer in PestTrack per kist wat je aan het doen bent a.d.h.v. de juiste status

D. Chemische bestrijding

Laat opdrachtgever het PVA **ondertekenen** bij opschaling naar chemische bestrijding.

Voorwaarden bij reguliere bestrijding:

- Uitvoering van monitoring.
- Potentiële preventieve maatregelen zijn getroffen.
- Niet-chemische bestrijdingsmaatregelen hebben niet geleid tot een substantiële afname van de ratten- en/of muizenpopulatie, geef dit ook aan in je bezoekverslag/ notities en PVA.
- Er is in **samenspraak** met de opdrachtgever een **drempelwaarde** bepaald, deze is vastgelegd in het PVA en vanaf deze waarde mogen er pas rodenticiden worden ingezet.

Voorwaarden bij noodsituatie:

- Er is een acute risico voor de **volksgezondheid**, **voedselveiligheid**, **diergezondheid** of een hoog risico voor **openbaar belang** (bijvoorbeeld economisch of het milieu). Vermeld dit ook duidelijk in het dossier in het PVA, je bezoekverslag en de notities.
- Naar verwachting zal de ratten- en/of muizenpopulatie substantieel toenemen ondanks treffen van niet-chemische bestrijdingsmaatregelen.
- Uitvoering van monitoring.
- Preventieve maatregelen/ habitat- management zijn gestart.
- Staat er duidelijk dat populatie ineens verdubbeld is bijv. dan pas mag je gebruik maken van een noodsituatie. Anders gewoon alle stappen doorlopen.

Geef in het dossier duidelijk aan **wanneer** je terugkomt voor **controle**.

Evaluatie op chemische bestrijding

Evaluatie vindt plaats **binnen 3 maanden** vanaf de start van het inzetten van chemische bestrijdingsmaatregelen.
Zet bij notities "**evaluatie**: <status/ waarnemingen>" zodat het duidelijk is dat er een evaluatie is geweest.

Verlengen rodenticiden

Wanneer je de inzet van rodenticiden na een aangegeven periode verlengt geef dan duidelijk aan **waarom** in het bezoekverslag, de notities en PVA.

Zet bij notities "**evaluatie**: <status/ waarnemingen en reden verlengen>", bijvoorbeeld dat je uitwerpselen hebt gevonden of andere sporen, er nog opname van rodenticiden is en dat er nog steeds sprake is van

een noodsituatie vanwege **volksgezondheid, voedselveiligheid, diergezondheid, of bijvoorbeeld verhoogd risico op brand.**
Vermeldt op **kist-niveau** dat je plaagdieren hebt waargenomen of opnamen hebt.

Voorwaarden voor toepassen van rodenticiden

Algemeen

- Vermeld **altijd** in het **PVA** dat je rodenticiden inzet en waarom je dit doet. Bijvoorbeeld omdat de drempelwaarde van x is overschreden.
- Gebruik met het oog op resistentiemanagement geen verschillende bloedverdunnende middelen tegelijk op een locatie. Slecht **één werkzame stof per locatie**.
- Bepaal maximumtermijn voor het plaatsen van rodenticiden. Raadpleeg altijd het **etiket** over de **duur van de inzet** van de rodenticiden, **dit is leidend.**
- Afwijken van de bepaalde termijn is mogelijk, mits gemotiveerd en sprake is van een hoog risico op ratten- en/of muizenactiviteit, meldt dit wel **duidelijk in het dossier**. Afwijken van de inzettermijn van het etiket **mag niet**.
- Verhoog de frequentie van de inspectiebezoeken in overleg met de opdrachtgever.
- Vermeldt op **kist-niveau** dat je plaagdieren hebt waargenomen of opnamen hebt.
- Per kist aangeven welke lokstof je hebt gebruikt.

Plaatsen

- Werk zorgvuldig en voorkom morsen bij plaatsing en wegneming van rodenticiden.
- Plaats rodenticiden in genummerde tamper-resistant lokaaskisten, lokaaskokers of andere lokaashouders. Sluit deze af en zet ze vast. Vermeld op de plattegrond in Pest Track wat er in welke kist zit en waar deze zicht bevindt op de kaart.
- Plaats geen rodenticiden buiten de kisten.
- Pas biocide uitsluitend toe in en om gebouwen en voedselopslagplaatsen.
- Pas geen rodenticiden toe in natuurgebieden. Dit is mogelijk op terreinen aangrenzend aan natuurgebieden, mits dit verantwoord wordt geacht op basis van de risico-inventarisatie en op een maximale afstand tot de buitengevel van een gebouw zoals ook bepaald op grond van de risico-inventarisatie.
- Voorkeur voor rodenticiden in gel- of vaste (blok)vorm i.v.m. versleping.
- Noteer in PestTrack per kist wat je aan het doen bent a.d.h.v. de juiste status

Verwijderen

- Verwijder rodenticiden onmiddellijk nadat ratten- en/of muizenpopulatie is bestreden, nadat de maximumtermijn is verlopen of wanneer er sprake is van terugschakelen naar niet-chemische bestrijding.
- Indien bestrijding binnen maximumtermijn niet succesvol is gebleken, dient eerst te worden overgeschakeld op een niet-chemische bestrijding voor een periode van 10 kalenderdagen alvorens opnieuw rodenticiden kunnen worden ingezet.
- Bij terug schalen dit ook altijd vermelden in het PVA, het bezoekverslag en de notitie. En het opnieuw maken van een PVA.

Resistentie

Wanneer er sprake is van resistentie dit doorgeven aan afdeling KAM kamagri@abeosagri.nl, Deze meldt het aan de toelatingshouder van de rodenticiden.

7. Evaluatie algemeen

- Evalueer de getroffen maatregelen en identificeer mogelijke verbeterpunten tenminste **één keer per jaar** met de evaluatie- vragenlijst in Pest Track.
- Geef de voorkeur aan het treffen van de minst ingrijpende maatregelen (monitoring <-> habitat-management <-> niet-chemische bestrijding <-> chemische bestrijding).
- Beoordeel of terrein overschrijdende maatregelen moeten worden getroffen en adviseer de opdrachtgever hierover.
- Adviseer de opdrachtgever over aanpassen plan van aanpak.
- Vraag om akkoordverklaring opdrachtgever voor wijziging plan van aanpak.
- Pas plan van aanpak aan en voer uit.
- Eerste drie vragen invullen aan de hand van wat je op dat moment aan het doen bent, niet kijkend naar het verleden.

Afval

Ruim kadavers van dode knaagdieren en keutels op in een afgesloten plastic zak en afvoeren via grijze afvalstroom.

Plaats lege verpakkingen van rodenticiden en restanten van rodenticiden in de daarvoor bestemde vaten op de vestigingen in Beilen en Almen. Meld via kamagri@abeosagri.nl wanneer een vat vol is. De vaten worden vervolgens opgehaald door de afvalverwerker en verwerkt als gevaarlijk afval: bestrijdingsmiddelen, afvalcode PC 070.

Akkoord

Naam medewerker	Datum	Handtekening
……	……..	……